სასწავლო პროცესის დაგეგმვა

მიზანი:

პედაგოგები გაეცნობიან:

- მოსწავლესა და შედეგზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვის ზოგად პრინციპებს;
- განათლების მიზნების (ბლუმის) ტაქსონომიას, რათა შეძლონ ამ ცოდნის ეფექტურად გამოყენება მოქნილი და კრეატიული სასწავლო გეგმების შესადგენად;

განსახილველი საკითხები:

- დაგეგმვის მიზანი;
- სასწავლო გეგმის ტიპები;
- გაკვეთილის ეტაპები;
- გაკვეთილის დაგეგმვისთვის აუცილებელი კომპონენტები;
- როგორ დავგეგმოთ კონსტრუქტივისტული გაკვეთილი;
- გაკვეთილის დაგეგმვის პროცესში განათლების მიზნების ტაქსონომია; ბლუმის ტაქსონომიის მნიშვნელობა;

რა მიზანს ემსახურება დაგეგმვა?

სწორად დაგეგმილი სასწავლო პროცესი მოქნილობის საშუალებას იძლევა, სასწავლო პროცესის ეფექტურობასა და მასწავლებლის პროფესიულ ზრდას უწყობს ხელს.

მასწავლებლები რამდენიმე დონეზე ახდენენ დაგეგმვას: ესაა წლიური (საგნის გეგმა – სილაბუსი), თემატური, კვირისა და გაკვეთილის გეგმები. ყველა ეს დონე ერთმანეთთან უნდა იყოს კოორდინირებული. წლიური გეგმის შესრულება მოითხოვს მის განაწილებას თემებზე, თემატურისა - დროის ცალკეულ დანაყოფებზე, თავის მხრივ, ამ გეგმების განაწილებას კვირებსა და დღეებზე.

პედაგოგთა ნაწილში ჩნდება შინაგანი პროტესტი სასწავლო პროცესის დაგეგმვისადმი, მათ მიაჩნიათ, რომ დაგეგმვა ზღუდავს მათ შემოქმედებითობას, თავისუფლებას. მათგან ხშირად ისმის შემდეგი ფრაზა: ”კლასი ცოცხალი ორგანიზმია. კარგი მასწავლებელი გაკვეთილს და, ზოგადად, სასწავლო პროცესს უნდა აგებდეს სიტუაციიდან გამომდინარე. ეს უფრო საინტერესო იქნება როგორც მოსწავლეებისათვის, ასევე მასწავლებლისთვისაც”.

დაგეგმვა ემსახურება სასწავლო პროცესის ორგანიზებას, მის გამდიდრება-გამრავალფეროვნებას, განახლებასა და დახვეწას.

რა ტიპის სასწავლო გეგმებს ვიცნობთ?

1.***საგნის გეგმა (სილაბუსი*** - *ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს რაიმეს ჩამონათვალს, სიას, ნუსხას, შეჯამებას)* - ზოგადი ჩარჩო, თუ რა საკითხები იქნება განხილული წლის განმავლობაში და როგორ. იგი უნდა ეყრდნობოდეს ეროვნულ სასწავლო გეგმას და გამდიდიდრებული უნდა იყოს მასწავლებლის გამოცდილებითა და შეხედულებით.

საგნის გეგმის ძირითადი შემადგენელი კომპონენტებია:

- წლის ბოლოს მისაღწევი შედეგი;
- წლის განმავლობაში განსახილველი საკითხები თანმიმდევრულად დალაგებული და დაჯგუფებული;
- თითოეული საკითხის ბოლოს მისაღწევი შედეგი;
- სასწავლო მასალა: ძირითადი და დამხმარე სახელმძღვანელოები, კლასგარეშე საკითხავი ლიტერატურა, ვიდეო და აუდიო მასალა და ა.შ.
- ძირითადი მეთოდები, რომლებიც გამოიყენება ამ საკითხების შესწავლისას და შეფასებისას.

საგნის გეგმის შედგენა ეხმარება პედაგოგს საგნის სწავლებისადმი სისტემური მიდგომის ჩამოყალიბებასა და საგნის სწავლების პროცესის ეფექტურად აგებაში.

თემის გეგმა - მოიცავს წლის განმავლობაში განსახილველ მსხვილ თემებს.

თემის გეგმის ძირითადი შემადგენელი კომპონენტებია:

- თემის სათაური, რომელიც საგნის გეგმიდან და ეროვნული სასწავლო გეგმიდან ამოდის;
- თითოეული თემის შესწავლის მიზანი, ამოცანები, მისაღწევი შედეგები;
- განსახილველი ინფორმაციის მოკლე შინაარსი;
- თითოეული განსახილველი თემისთვის გამოსაყენებელი აქტივობები და სასწავლო მეთოდები;
- ყოველი თემის შესწავლისთვის საჭირო სასწავლო მასალა;
- შეფასების სისტემის აღწერა - სასწავლო პროცესში გამოყენებული შეფასების მეთოდები და კრიტერიუმები;
- კლასში, განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე ბავშვის არსებობის შემთხვევაში, ინდივიდუალური საჭიროებების გეგმაში ადაპტირება;
- თვითშეფასება - რა პერიოდულობით და რა მეთოდებით მოახდენს მასწავლებელი თვითშეფასებას.

კვირის გეგმა - არის მოკლე და კონკრეტული დოკუმენტი, რომელშიც გაწერილია კვირის განმავლობაში შესასწავლი საკითხები და მათი სწავლების კონკრეტული სტრატეგიები. კვირის გეგმა საშუალებას აძლევს მასწავლებელს:

- გაკვეთილი გამოცალკევებულად კი არ აღიქვას, არამედ უფრო დიდის, მთელის ნაწილად;
- პედაგოგის შეცვლის შემთხვევაში ადექვატურად წარმართოს კონკრეტული გაკვეთილი.

გაკვეთილის გეგმვა - აღწერს კონკრეტულ გაკვეთილს დაწყების წუთიდან დასასრულამდე. გაკვეთილი უნდა შედგებოდეს სამი ეტაპისაგან:

- **გამოწვევა** (შესავალი), რომელიც გულისხმობს მოცემულ საკითხზე, საგანზე ან მოვლენაზე არსებული ცოდნის, განცდების, შთაბეჭდილებების გააქტიურებას. მოსწავლეები იხსენებენ იმას, რაც იციან შესასწავლი საკითხის ირგვლივ. იწყებენ ახალ თემაზე ფიქრს. ხდება მოსწავლეთა გააქტიურება, ინტერესის გაზრდა, რაც საკითხის კვლევის პროვოცირებას უწყობს ხელს.
- **სიღრმისეული წვდომა** (მასალის მიწოდება) - იგი შესასწავლი საკითხის შინაარსის გაგებასა და აღქმას უწყობს ხელს. მოსწავლე ეცნობა ახალ ინფორმაციას ტექსტის წაკითხვის, აუდიო და ვიდეო მასალის გაცნობის, ცდების ჩატარების საშუალებით. ამ ეტაპზე ხდება არსებული ცოდნისა და ახალი ინფორმაციის შეჯერება. სიღრმისეული წვდომის უპირველესი ამოცანაა "გამოწვევის ფაზაზე" გაღვიძებული ინტერესის შენარჩუნება და განმტკიცება.
- **გააზრების, რეფლექსიის** ეტაპზე მოსწავლეები ამთლიანებენ არსებულ და ახლად მიღებულ ცოდნას, ხდება აზრთა გაცვლა-გამოცვლა, მსჯელობა.

გაკვეთილის სამივე ეტაპი გათვალისწინებული და ასახული უნდა იყოს გაკვეთილის გეგმაში.

გაკვეთილის გეგმის შედგენისას მასწავლებელმა ასევე უნდა გაითვალისწინოს მოსწავლეთა ***წინარე ცოდნა***, მათი შესაძლებლობები. იგი საშუალებას აძლევს პედაგოგს ეფექტიანად დაგეგმოს გაკვეთილი.

დაგეგმვისას როგორ შეარჩიოს მასწავლებელმა გაკვეთილის სტრუქტურირების სტრატეგიები?

გაკვეთილის სტრუქტურირების სტრატეგიები მასწავლებელმა უნდა შეარჩიოს მიზნის შესაბამისად:

- სწავლების სტრატეგია, რომელიც მასწავლებლის როლზე აკეთებს აქცენტს, **პირდაპირი სწავლების** სახელითაა ცნობილი. ამ დროს ცოდნა მასწავლებლის გავლით გადაეცემა მოსწავლეს. პირდაპირი სწავლების მეტად გავრცელებული ფორმაა ლექციური ტიპის გაკვეთილი.
  პირდაპირი სწავლების გამოყენება ეფექტურია:
  - ✓ როცა გვსურს მოსწავლეებს სწრაფად გადავცეთ ფაქტობრივი და დიდი მოცულობის ინფორმაცია.

პირდაპირი სწავლების გამოყენება არაეფექტურია:

- ✓ რადგან ამ დროს მოსწავლეები პასიურები არიან და დაბალია მათი ჩართულობა საგაკვეთილო პროცესში;
- ✓ მოსწავლეებში მაღალი სააზროვნო უნარების (ანალიზი, სინთეზი, შეფასება) გასავითარებლად.

- **არაპირდაპირი სწავლების** დროს კი მოსწავლე სასწავლო პროცესის აქტიური მონაწილეა, ისინი მასწავლებლის დახმარებით თავად აგებენ ცოდნას.

  არაპირდაპირი სწავლების გამოყენება ეფექტურია:

  - ✓ რადგან ხელს უწყოს მოსწავლეთა გააქტიურებას და ჩართულობას;
  - ✓ ხელს უწყობს მოსწავლეებში მაღალი სააზროვნო უნარების განვითარებას;
  - ✓ ხდის მას მოტივირებულს, მოიძიოს ინფორმაცია, დაახარისხოს, გააანალიზოს, შეაფასოს, განაზოგადოს;
  - ✓ მოსწავლეებს უვითარებს კვლევა-ძიებისა და დამოუკიდებლად მუშაობის უნარებს.

გაკვეთილის დაგეგმვისას გაითვალისწინეთ, რომ ეს ორივე სტრატეგია შესაძლებელია მასწავლებელმა ერთსა და იმავე გაკვეთილზე გამოიყენოს. მაგ. ჯერ ლექციური სახით მიაწოდოს მოსწავლეებს ორი სხვადასხვა პოზიცია საკითხზე, შემდეგ კი მათ თხოვოს მცირე ჯგუფებში იმუშაონ და შეაფასონ ორივე მათგანი.

გაკვეთილის დაგეგმვისას მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს მასალის მიწოდების რომელ - **დედუქციურ** თუ **ინდუქციურ,** მიდგომას გამოიყენებს.

დედუქციური მიდგომით ჩატარებული გაკვეთილი იწყება ზოგადი ცნებების განხილვით, რასაც მოყვება კონკრეტული საკითხების/მაგალითების განხილვა.

ინდუქციური მიდგომისას კი მასწავლებელი კონკრეტული მაგალითების განხილვიდან მიდის განზოგადოებამდე.

რა ძირითადი კომპონენტებისგან უნდა შედგებოდეს გაკვეთილის გეგმა?

- თემა;
- მიზანი;
- აქტივობები (შესაბამისი გაკვეთილის მიზათან);
- სასწავლო მეთოდები (შესაბამისი აქტივობასთან);
- სასწავლო რესურსები;
- თითოეული აქტივობისთვის საჭირო დრო;
- კლასის ორგანიზების ფორმები;
- თითოეული აქტივობის ბოლოს მისაღწევი სავარაუდო შედეგი;
- შეფასება - გაკვეთილის განმავლობაში მიღებული ცოდნის შეფასების კონკრეტული მეთოდები;
- გაკვეთილის ბოლოს მისაღწევი შედეგი;
- თვითშეფასება.

(გაკვეთილის დაგეგმვის კომპონენტებზე ქვემოთ დაწვრილებით გვექნება საუბარი.)

რა არის საჭირო მოქნილი და კრეატიული გეგმების შესადგენად?

1. მოსწავლეთა სასწავლო წინაპირობის გათვალისწინება - ინდივიდუალური უნარები, ოჯახური, მოტივაციური, კულტურული, კოგნიტიური, ემოციური, ფსიქო-მოტორული, ენობრივი, სოციალური და სხვ.
2. ჩარჩოპირობების გათვალისწინება - სამართლებრივი, ინსტიტუციონალური, ადგილობრივი, დროითი და ა.შ. მონაცემები.
3. საგანმანათლებლო და სასწავლო გეგმებზე ორიენტაცია;
4. სასწავლო და აღმზრდელობითი მიზნების ერთობლიობა;
5. სწავლების შინაარსზე, მიზნებსა და შედეგზე ორიენტაცია;
6. ძირითადი პუნქტების გამოყოფა;
7. მოსწავლეთა ჩართულობა;
8. სასწავლო სტრატეგიების დიფერენცირებული გამოყენება;
9. მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენება;
10. რესურსების შერჩევა და მისი მომზადება;
11. სოციალური ფორმების შერჩევა (ინდივიდუალური, ჯგუფური, წყვილური);
12. მოსწავლეებისათვის ახალ-ახალი სასწავლო შანსების შეთავაზება;
13. შედეგების სისტემური კონტროლი.

შედეგების სისტემური კონტროლი საშუალებას აძლევს პედაგოგს იკვლიოს საკუთარი პედაგოგიური პრაქტიკა - შეაფასოს რას მიაღწია, რას ვერა და რატომ ვერა? მოახდინოს დაგეგმილი გაკვეთილის კორექცია, მისი ხელახალი პილოტირება და ა.შ.

რამდენად ეფექტურია კოლეგებთან ერთად გეგმის შედგენა?

საკუთარი გაკვეთილის დაგეგმვას მასწავლებელი ძირითადად თავად ახორციელებს, მაგრამ თანამშრომლობა კოლეგებთან აუცილებელია. სხვა მასწავლებლებთან ერთად მუშაობა და იდეების გაზიარება პროფესიონალიზმის ზრდის საუკეთესო გზაა. იაპონიაში გამოყენებული თანამშრომლობითი მიდგომა, რომელსაც ''კენშუ''-ანუ ''დახელოვნება სწავლის გზით'' ეწოდება, ერთ-ერთი მიზეზია, რატომაც არიან ასეთი წარმატებულნი იაპონელი მოსწავლეები საერთაშორისო ტესტირებებში.

ამ პროცესის ძირითადი ნაწილი გულისხმობს მასწავლებელთა მცირე ჯგუფის მიერ დაგეგმილი გაკვეთილის წარმართვას და გაანალიზებას. სხვა მასწავლებლები იმავე გაკვეთილს ატარებენ გაკეთებული დასკვნებისა და ცვლილებების გათვალისწინებით. აკადემიური წლის ბოლოს ყოველი სასწავლო ჯგუფი აქვეყნებს თავისი მუშაობის შედეგებს. ამერიკის შეერთებულ შტატებში ამ პროცესს გაკვეთილის შესწავლა ეწოდება.

საგნობრივი ჯგუფების მიერ ერთობლივად შემუშავებული გეგმა ბევრად უფრო დახვეწილი პროდუქტი იქნება, რადგან რაც მეტი გამოცდილი და მცოდნე პედაგოგი ჩაერთვება გეგმის შემუშავებაში, ხარისხობრივად მით უფრო სრულყოფილ გეგმას მივიღებთ.

მაგრამ რაც არ უნდა სრულყოფილი იყოს გაკვეთილის გეგმა, მაინც ადაპტირებას საჭიროებს კონკრეტულ სიტუაციასთან მიმართებაში. გეგმის ადაპტაცია შეიძლება მოხდეს გაკვეთილის ჩატარებამდე, ან ამის შემდეგ.
მასწავლებელთა ნაწილი ფიქრობს, რომ ზედმეტი შრომაა გაკვეთილის გეგმის შედგენა, როცა იგი მასწავლებლის წიგნში მზამზარეულადაა მოცემული. მაგრამ ეს ასე არ არის. არ არსებობს ისეთი უნივერსალური გეგმა, რომელიც თითოეული მოსწავლის შესაძლებლობებსა და საჭიროებებს პასუხობდეს. საჭიროა მასწავლებელმა გამოიყენოს წიგნში მოცემული გეგმა, მაგრამ იგი მოარგოს თავისი კლასის შესაძლებლობებს, საჭიროებებსა და მოთხოვნებს.

რეკომენდაციები:

- ფაქტობრივად, ის, რაც გამოცდილმა მასწავლებლებმა იციან დაგეგმვის შესახებ, უკუკავშირი და იმის ანალიზია, რამ იმუშავა და რამ არა. ამდენად, ყოველთვის მოიხედეთ უკან, გააანალიზეთ თქვენი გეგმები და დახელოვნდით პროფესიული თვალსაზრისით. თანამშრომლობითი რეფლექსია და გაკვეთილის გადახედვა მთავარი კომპონენტებია გაკვეთილის შესწავლის მიდგომისა და დაგეგმვისადმი.
- არ არსებობს ეფექტური დაგეგმვის ერთი კონკრეტული მოდელი. ასე რომ, დაგეგმარებისას ''ერთი საზომი ყველას ვერ მიუდგება". დაგეგმვა პრობლემის გადაჭრის კრეატიული პროცესია გამოცდილი მასწავლებლებისათვის. ამ მასწავლებლებმა იციან, როგორ წარმართონ გაკვეთილი და როგორ ასწავლონ ბავშვებს ეფექტურად.

რა უნდა გავითვალისწინოთ გაკვეთილის მიზანის დასახვისას?
მას შემდეგ, რაც მასწავლებელი ამოირჩევს გაკვეთილის თემას, იგი აყალიბებს გაკვეთილის მიზანს.

სასწავლო მიზნები უნდა გამომდინარეობდეს:

- ეროვნული სასწავლო გეგმის მისაღწევი შედეგებიდან. მაშასადამე, სასწავლო მიზნები გამოხატავენ, რა ცოდნა და უნარ-ჩვევები უნდა შეიძინონ მოსწავლეებმა სწავლის პროცესში;
- მოსწავლეთა საჭიროებიდან, მოთხოვნილებებიდან და ინტერესებიდან.

სასწავლო მიზანი სასწავლო პროცესის დაგეგმვის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია, რომელიც:

- ✓ განსაზღვრავს გაკვეთილის/სასწავლო აქტივობის შინაარსს;
- ✓ ქმნის საფუძველს მოსწავლეების პროგრესის შემოწმებისათვის;
- ✓ ქმნის საფუძველს მასწავლებლების თვითშეფასებისათვის;
- ✓ განსაზღვრავს მოსალოდნელ სასწავლო შედეგებს.

როგორ უნდა იყოს ჩამოყალიბებული მიზანი?

მიზანი უნდა იყოს ფორმულირებული კონკრეტულად, მარტივად და რეალისტურად. ***რა ძირითადი ზმნები უნდა გამოიყენოს მასწავლებელმა მიზნის ფორმულირებისას?*** გაკვეთილის ბოლოს მოსწავლეები: გაიგებენ, ახსნიან, აღწერენ, შეადარებენ, შექმნიან, გააანალიზებენ, პრობლემას გადაჭრიან, შეაფასებენ, გამოიკვლევენ და ა.შ.

მაშასადამე, მიზანი:
1. უნდა იყოს მოსწავლეზე ორიენტებული (ხაზგასმული უნდა იყოს, რას ველით მოსწავლისაგან);
2. აღწერდეს შესაბამის სასწავლო შედეგს (განვითარების მხრივ შესაბამისსა და შესაბამისს თანმიმდევრობით, ასევე უფრო კომლექსურ მიზნებს, რომლებიც მოჰყვება აუცილებელ მიზნებს);
3. იყოს ნათელი და გასაგები (არც ძალიან ზოგადი და არც ძალიან სპეციფიკური);
4.უნდა იყოს გაზომვადი და შეფასებადი, ანუ უნდა შეიძლებოდეს დაკვირვება და გაზომვა (თავი აარიდეთ ისეთ შედეგებს, რომელთაც ვერ აღიქვამთ, როგორც შეფასებადსა და გასაგებს).

აქტივობები და მეთოდები

ხშირად მასწავლებლებს უჭირთ გაარჩიონ ერთმანეთისაგან აქტივობა და მეთოდი. ***აქტივობას*** დაესმის კითხვა ***რას ვაკეთებ?*** *მაგ. მასწავლებელი კლასთან ერთად შეიმუშავებს ჯგუფური მუშაობის წესებს - არის აქტივობა*

თუ დაესმის კითხვა ***როგორ ვაკეთებ?*** ე.ი. რა დიდაქტიკური ხერხით ვახორციელებ ამ აქტივობას, ***ეს არის მეთოდი.*** *მაგ. მასწავლებელი ჯგუფური მუშაობის წესებს შეიმუშავებს "აპოლო ტექნიკით". აპოლო ტექნიკა არის მეთოდი.*

აქტივობების შერჩევისას დაფიქრდით:

- ✓ თქვენ მიერ ამორჩეული აქტივობები დაგეხმარებათ თუ არა დასახული მიზნის მიღწევაში?
- ✓ მიზნის მისაღწევად რას გააკეთებთ თქვენ (მასწავლებლის აქტივობა) და რას გააკეთებენ მოსწავლეები (მოსწავლის აქტივობა)?
- ✓ რამდენი აქტივობა მიგიყვანთ მიზნამდე?
- ✓ როგორი იქნება აქტივობების თანმიმდევრობა?
- ✓ შეესაბამება თუ არა თქვენ მიერ შერჩეული აქტივობა მოსწავლეების ცოდნასა და უნარებს, მათ შესაძლებლობებსა და გამოცდილებას (შესაძლოა, სახელმძღვანელოში მოცემული სასწავლო აქტივობა არ შეესაბამებოდეს თქვენი კლასის ყველა მოსწავლის შესაძლებლობებს და მოითხოვდეს ადაპტირებას).

სასწავლო მეთოდების შერჩევისას გათვალისწინებული უნდა იყოს:

- ✓ მისი შესაბამისობა აქტივობასთან;
- ✓ კლასის ორგანიზების ფორმასთან;
- ✓ ტექნიკურად მისი განხორციელების შესაძლებლობა.

თითოეული აქტივობისა და გაკვეთილის ბოლოს მისაღწევი შედეგები.

როდესაც მასწავლებელი მიზნის მისაღწევად ირჩევს შესაბამის აქტივობებსა და მეთოდებს, აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს, თითოეული ამ აქტივობისა და მეთოდის გამოყენება მოსწავლეებში რა უნარების განვითარებას უწყობს ხელს, ე.ი. თითოეულ აქტივობას რა შედეგზე გაყავს მოსწავლეები. ყოველი აქტივობის ბოლოს მიღწეულ შედეგებს მოსწავლეები უნდა მიყავდეს გაკვეთილის ბოლოს მისაღწევ შედეგებამდე; საიდანაც, თავის მხრივ, უნდა გამომდინარეობდეს გაკვეთილის მიზანი.

მოსწავლეების ორგანიზება

დაგეგმვისას გასათვალისწინებელია, როგორ მოვახდინოთ მოსწავლეების ორგანიზება და როგორ მივუსადაგოთ სამუშაო მათ შესაძლებლობებს? როგორ ვამუშავებთ მოსწავლეებს ინდივიდუალურად, წყვილებში, ჯგუფებსა თუ მთელ კლასთან ერთად?

რესურსები

სასწავლო რესურსების სწორად შერჩევა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობაა სასწავლო პროცესის ეფექტიანად წასამართად.

გასათვალისწინებელია, რა ტიპის რესურსებს გამოვიყენებ (სახელმძღვანელოს, ჟურნალებს, სტატიებს, სამუშაო ფურცლებს, ტელეფილმებს, ინტერნეტს და ა.შ).

შეფასება

იმისათვის, რომ მასწავლებელმა განსაზღვროს გავიდა თუ არა სასურველ შედეგზე, აუცილებელია, მან შეამოწმოს სასწავლო შედეგები. გაკვეთილის გეგმაში ასახული უნდა იყოს შეფასების რა ტიპებისა და მეთოდების გამოყენებას აპირებს პედაგოგი კონკრეტულ გაკვეთილზე.

თვითშეფასება

ყოველი გაკვეთილის გეგმას უნდა ახლდეს მასწავლებლის თვითშეფასების ცხრილი. ყოველი გაკვეთილის ბოლოს, როდესაც მასწავლებული ჩატარებული გაკვეთილის რეფლექსიას აკეთებს, უნდა გააანალიზოს რა იყო კარგი, რაც დაეხმარა შედეგზე გასასვლელად და რამ დააბრკოლა. რისი გაუმჯობესებაა სასურველი.
შეფასების შედეგებისა და თვითშეფასების გათვალისწინებით მასწავლებელს შესაძლებლობა ეძლევა შეიტანოს გარკვეული ცვლილებები და დამატებები გაკვეთილის გეგმაში. სასწავლო პროცესისადმი ასეთი შემოქმედებითი მიდგომა ეხმარება პედაგოგს მუდმივად დახვეწოს თავისი პედაგოგიური პრაქტიკა და ჩამოყალიბდეს ე.წ. მკვლევარ-მასწავლებლად.

როგორ დავგეგმოთ კონსტრუქტივისტული გაკვეთილი?

<u>ინტერაქტიური სწავლება</u> არის თანამედროვე საგანმანათლებლო სისტემა, რომელიც ეყრდნობა მასწავლებლისა და მოსწავლის ახალი როლების ძიებასა და ჰუმანიზმის პრინციპებს. ის მიზნად ისახავს მასწავლებელზე ორიენტებული ავტორიტარული სასწავლო პროცესის შეცვლას მოსწავლეზე ორიენტებული სასწავლო პროცესით, რომელიც ითვალისწინებს ამ უკანასკნელის ინტერესებსა და მოთხოვნებს. ინტერაქტიურ სწავლებას შემოაქვს პედაგოგიკაში სწავლების და ცოდნის შეფასების ახალი სტრატეგიები.

შესაბამისად, იცვლება სწავლების მიზანი. იგი ორიენტებული ხდება არა მხოლოდ მზა ცოდნის მიღებაზე, არამედ უნარ-ჩვევების გამომუშავებაზე.

მოსწავლე ინტერაქტიური სწავლების სუბიექტია, მისი აქტიური მონაწილეა. სწავლებას საფუძვლად ედება მოსწავლის პირადი გამოცდილება, პირადად მისი თვისებები და ცოდნა.

სწავლების პროცესისადმი ეს ახალი მიდგომა ეყრდნობა მნიშვნელოვან საგანმანათლებლო მიმდინარეობას - *კონსტრუქტივიზმს*. კონსტრუქტივიზმის ძირითადი იდეა იმაში მდგომარეობს, რომ ვასწავლოთ მოსწავლეებს ძველი და ახალი ცოდნის შედარების მეშვეობით ახალი ინფორმაციის შეგროვება, დასკვნების დამოუკიდებლად გამოტანა, დამოუკიდებლად აზროვნება, ცოდნის კონსტრუირება - შენება.

კონსტრუქტივიზმის მიხედვით, მოსწავლე სწავლის პროცესის აქტიური მონაწილეა. სწავლების კონსტრუქტივისტული მეთოდოლოგია გულისხმობს სწავლების პროცესში მოსწავლეთა ინტერესების მაქსიმალურად გათვალისწინებას, მათ წახალისებას, რათა მათ შეძლონ ფაქტების, მოვლენებისა და ცნებების ანალიზი და ინტერპრეტაცია. კონსტრუქტივისტული თეორიის მიმდევრები უპირატესობას ანიჭებენ ისეთ სასწავლო გეგმებს, რომლებიც მოსწავლეთა ინტერესებზე, მათ წინა ცოდნასა და გამოცდილებაზეა აგებული.

მაშასადამე, კონსტრუქტივისტული გაკვეთილი ისე უნდა იყოს დაგეგმილი, რომ მასწავლებელი დაეხმაროს მოსწავლეებს თავად ააგონ ცოდნა, იპოვნონ მნიშვნელობები, დაამყარონ საგნებს შორის კავშირი და შეძლონ ანალიზი. ეს ზრდის მოსწავლეთა აქტივობას და ინტერესს. მასწავლებელი კონსტრუქტივისტული სწავლებისას არის პროცესის დამგეგმავი, წარმმართველი, შემფასებელი და ხელისშემწყობი.

სწავლების კონსტრუქტივისტული მიდგომის ძირითადი პრინციპებია:

- სწავლა აქტიური პროცესია, მოსწავლე აგებს ცოდნას მასწავლებლის მიერ გადაცემული ინფორმაციის საფუძველზე. სწავლება უნდა დაეხმაროს მოსწავლეებს საკუთარი აზრის ჩამოყალიბებაში. მოსწავლე ყველაზე უკეთ ითვისებს მაშინ, როდესაც საკუთარი გამოცდილების მეშვეობით წყვეტს პრობლემას;
- სწავლა გულისხმობს მნიშვნელობის წვდომას. მასწავლებლის მიზანია სასწავლო აქტივობები ისე წარმართოს, რომ მოსწავლეებმა მნიშვნელოვანი იდეები და აღმოჩენები კარგად გაიაზრონ.
- სწავლა სოციალური ურთიერთობების გზით აიგება. შესაბამისად, სასწავლო გარემოში ცოდნის კონსტრუირების საუკეთესო საშუალებაა თანამშრომლობითი სწავლების გამოყენება, მაგ. ჯგუფური მუშაობები დისკუსიები...
- სწავლა ყოველთვის გულისხმობს კონტექსტს. მოსწავლე ყველაზე კარგად ითვისებს მაშინ, როდესაც ახალი ინფორმაცია კავშირშია უკვე ნასწავლთან.

სწავლების კონსტრუქტივისტული მიდგომის შემადგენელი ნაწილები:

- ახალი იდეების დაკავშირება არსებულ ცოდნასთან.
- მოდელირება - მასწავლებელი მიმართავს რთულ დავალებას და ცდილობს მოსწავლეთათვის თვალსაჩინო გახადოს ის ნაბიჯები, რომლებიც ამ დავალების შესასრულებლადაა საჭირო;
- ”ხარაჩოს” მეთოდი - მასწავლებელი ისეთ დავალებებს აძლებს მოსწავლეებს, რომელთა გაკეთებაც, დახმარების გარეშე, გაუჭირდებათ ბავშვებს.

მასწავლებელი სხვადასხვა ხერხით ეხმარება მათ, დახმარების წილს თანდათან ამცირებს და საბოლოოდ, მოსწავლეები თავად ახერხებენ საქმისათვის თავის გართმევას.

- არტიკულაცია - საკუთარი შეხედულებების გამოთქმა ვერბალიზაციის გზით და მათი დაცვა, რაც დაეხმარება მოსწავლეებს მასალის უკეთ გააზრებაში.
- რეფლექსია - მოსწავლეები ახდენენ საკუთარი სწავლის პროცესის ანალიზს. ეს ავითარებს კრიტიკულ აზროვნებას. სხვაგვარად ამ პროცესს "მეტაკოგნიცია" , ანუ სწავლის პროცესის გაანალიზება ეწოდება.
- თანამშრომლობა - კონსტრუქტივისტული მიდგომა გულისხმობს ურთიერთსწავლებას, ერთობლივ მუშაობას;
- არჩევანი - მოსწავლეებს ეძლევათ არჩევანის საშუალება, რაც ხელს შეუწყობს სწავლის პროცესს, გაიზრდება ინტერესი და ჩართულობა სასწავლო პროცესისადმი.
- მოქნილობა - კონსტრუქტივისტული მეთოდის თანახმად, მასწავლებელი საჭიროებისამებრ მოქნილად ცვლის გაკვეთილის მიმართულებას.
- ადაპტაციის უნარი - მასწავლებელს უნდა შეეძლოს სასწავლო მიზნებისა და ამოცანების ადაპტირება მოსწავლეთა შესაძლებლობებთან.
- მრავალმხრივი რეალობა - მრავალმხრივი რეალობის გააზრება დაეხმარება მოსწავლეებს გაიგონ, რომ ყოველთვის ერთი სწორი პასუხი არ არსებობს. ეს უვითარებს მოსწავლეს კრიტიკულ აზროვნებას. ამისთვს მასწავლებელმა აუცილებლად უნდა მიაწოდოს მოსწავლეებს რამდენიმე ალტერნატიული შეხედულება ერთსა და იმავე საკითხზე.

შეჯამება;

- ✓ სასწავლო პროცესის ხშირად დაგეგმვა მასწავლებლის პროფესიული საქმიანობის წარმატების ერთ-ერთი უმთავრესი განმსაზღვრელი პირობაა. გეგმა საკმაოდ მოქნილი უნდა იყოს, რათა მასწავლებელმა შეძლოს სასწავლო პროცესის მუდმივი განვითარება;
- ✓ საკითხავ მასალაში დაწვრილებით არის განხილული ის ძირითადი კომპონენტები, რომელსაც მასწავლებელი უნდა ითვალისწინებდეს ეფექტიანი გაკვეთილის დასაგეგმად, მაგრამ გაკვეთილის გეგმის კონკრეტული ნიმუშის მოყვანისაგან თავი შევიკავეთ, რადგან მიგვაჩნია, რომ მასწავლებელმა თავისი შემოქმედებითი აზროვნებით უნდა დაგეგმოს და წარმართოს გაკვეთილი და არა თავს მოხვეული სტანდარტის მიხედვით.

განათლების მიზნების (ბლუმის) ტაქსონომია

(მოქნილი და კრეატული სასწავლო გეგმების შედგენის ერთ-ერთი წინაპირობა)

გადაავლეთ თვალი თქვენს პედაგოგიურ პრაქტიკას და პასუხი გაეცით შემდეგ კითხვებს:

დავალებები, რომელსაც ძირითადად აძლევთ მოსწავლეებს, რა ტიპის აზროვნებას მოითხოვს:

- *ფაქტებისა და ტერმინების დამახსოვრებას?*
- *სიტუაციის, ამოცანის, პრობლემის გაანალიზებას?*
- *ძირითადი იდეების გაგებას?*
- *შეფასებების გაკეთებას ან მოსაზრებების გამოთქმას?*
- *ინფორმაციის გამოყენებას პრობლემის გადასაჭრელად?*
- *ახალი რაღაცის შექმნას ან ფორმირებას?*

სააზროვნო უნარ-ჩვევების განვითარება ეროვნული სასწავლო გეგმის ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანია. ბოლო წლებში დასავლეთის საგანმანათლებლო სივრცეში სულ უფრო მეტად საუბრობენ რთული სააზროვნო უნარ-ჩვევების - კრიტიკულ, შემოქმედებით და რეფლექსიური აზროვნების სწავლებაზე.

ბლუმის ტაქსონომია და მისი გამოყენება სხვადასხვა სასწავლო დისციპლინებში

ბენჯამენ ბლუმმა და მისმა კოლეგებმა შეიმუშავეს ტაქსონომია, ანუ კლასიფიკაციის სისტემა განათლების მიზნებისათვის.

ბლუმის ტაქსონომია ადამიანის აქტივობის სამ სფეროს აღწერს:

- ✓ ***კოგნიტურს*** (შემეცნებითს): ინტელექტუალური შესაძლებლობები, ცოდნა, აზროვნება;
- ✓ ***აფექტურს*** (ემოციურს): გრძნობები, ემოციები, განწყობები;
- ✓ ***ფსიქომოტორულს***: უნარ-ჩვევები.

სამივე სფეროში კატეგორიები დაყოფილია იერარქიებად სირთულის მიხედვით. ბლუმის ტაქსონომიის მიხედვით ყოველ შემდეგ საფეხურზე გადასვლა შესაძლებელია მხოლოდ წინა კატეგორიის შესაბამისი ჩვევების დაუფლების შემდეგ. ამგვარად, ყოველი სფეროს ფარგლებში გამოიყოფა განვითარების დონეები მარტივიდან რთულისკენ.

აფექტური (ემოციურ-ღირებულებითი) სფეროს ტაქსონომია

აქ შედის გარესამყაროს მოვლენებისადმი ემოციურ-პიროვნული დამოკიდებულებების ფორმირების მიზნები: აღქმა, ინტერესი, რეაგირებისადმი მზაობა, ღირებულებები, დამოკიდებულებები, გრძნობები, მათი გაცნობიერება, ფორმირება და ქცევაში გამოვლენა.

სასწავლო მიზნების ძირითადი კატეგორიები	ქცევის აღწერილობა	ზოგადი აქტივობები	მაგალითი
აღქმა	აქ იგულისხმება მოსწავლის მზაობა აღიქვას ესა თუ ის მოვლენა. მასწავლებლის მიზანია, მიიზიდოს მოსწავლის ყურადღება	ყურადღებით ათვალიერებს მხატვრობის, არქიტექტურის, ინტერიერის ნიმუშებს, ყურადღებით უსმენს სხვის მოსაზრებებს რაიმეს შესახებ...	მოსწავლე ყურადღებით ისმენს ლექციას თემაზე: ბუნებრივი კატასტროფების რისკის შემცირება.
რეაგირება:	მოსწავლე ავლენს აქტივობას, ის არა მხოლოდ აღიქვამს, არამედ ავლენს საგნისადმი ან მოვლენისადმი ინტერესს.	ასრულებს საშინაო დავალებებს, ეხმარება, ექვემდებარება სკოლის წესებს, მონაწილეობს საკითხების განხილვაში, ინტერესს იჩენს სასწავლო საგნისადმი.	მოსწავლე აღნიშნული საკითხის შესხებ მოიძიებს საჭირო ლიტერატურას, ამზადებს პრეზენტაციას: ბუნებრივი კატასტროფების რისკის შემცირებასთნ დაკავშირებით
ღირებულე-ბის გააზრება-რეფლექსია:	აქ იგულისხმება გარკვეული ღირებულებების გააზრება-მიღება, უპირატესობის მინიჭება	მოსწავლე ავლენს სურვილს ისწავლოს მათემატიკა, ინგლისური ან მუსიკა და სხვა. იცავს თავის იდეალებს და დარწმუნებულია მათში	მოსწავლე იცავს თავის იდეალებს- დარწმუნებულია, რომ ტყეების გაჩეხვის პროცესის შეჩერებით შესაძლებელი იქნება რისკის შემცირება (მაგ.: მეწყერის).

ღირებულე ბათა სისტემის ორგანიზებ ა:	ღირებულებების გააზრება და გამთლიანება, მათ შორის წინააღმდეგობების დაძლევა. ღირებულებების ფორმირება მათი მნიშვნელობისა და სიმყარის საფუძველზე.	მოსწავლე იღებს საკუთარ ქცევაზე პასუხისმგებლობას, ესმის თავისი შესაძლებლობები და შეზღუდვები, აგებს გეგმებს ინტერესების, რწმენისა და შესაძლებლობების გათვალისწინებით.	მოსწავლე იღებს საკუთარ ქცევაზე პასუხისმგებლობას, არ ანაგვიანებს გარემოს.
ღირებულე ბათა სისტემის გათავისება და ქცევაში ასახვა:	აქ ხდება ღირებულებების სრული გაშინაგნება/ინტერ ნალიზაცია და მოქმედებებში გამოვლენა	ავლენს დამოუკიდებლობას სწავლაში, თანამშრომლობაში. მზად არის გადახედოს თავის შეხედულებებს, შეცვალოს საჭიროების შემთხვევაში, ავლენს პირადი ჰიგიენისა და ჯანმრთელი ცხოვრების წესის ჩვევებს, აქვს ცხოვრებისეული კრედო	მოსწავლე ავლენს დამოუკიდებლობას, თანამშრომლობს- მაგ. მიღებულ ცოდნასა და გამოცდილებაზე დაყრდნობით მუდამ ზრუნავს გარემოს დაცვაზე და სხვასაც მოუწოდებს.

მოტორული სფეროს ტაქსონომია

სასწავლო მიზნების ძირითადი კატეგორიები	ქცევის აღწერა	დასაოსტატებელი მოქმედებების შესაფასებელი შედეგების აღწერა	სიტყვები, რომლებიც უკეთ აღწერენ სფეროს	მაგალითები
იმიტაცია	სხვისი მოქმედების მიბაძვა და გამეორება	მასწავლებლის მოქმედებაზე დაკვირვება და გამეორება	თვალი მიადევნე, გაიმეორე	მოსწავლე ხედავს თუ როგორ წერს მასწავლებელი ასო შ-ს დაფაზე. მოსწავლე ჯერ გაუბედავად ცდილობს თავის რვეულში მის ჩაწერას.
მანიპულაცია	მოქმედების აღდგენა მითითების მიხედვით ან მეხსიერებით	მოქმედების შესრულება წერილობით ან ვერბალური მითითების მიხედვით	შეასრულე, განახორციელე, ააგე	მოსწავლე მასწავლებლის მითითებით წერს ასოს - შ.
სიზუსტე	ჩვევის დამოუკიდებლად განხორციელება	მოქმედების შესრულება მითითებისა და დახმარების გარეშე	აჩვენე, დაასრულე, შეამოწმე, ზუსტად შეასრულე	მოსწავლე მითითების გარეშე წერს ასოს - შ.
ჩვევების კომბინირება	ახალი, არასტანდარტული მიზნის მისაღწევად ჩვევის ინტეგრირება	სხვადასხვა მოქმედებების დაკავშირება ახალი მოთხოვნების შესაბამისი მეთოდის შესამუშავებლად	შეიმუშავე, შეაჯერე, გადაწყვიტე, გააერთიანე, შეიტანე ცვლილება, ივარჯიშე	მოსწავლე მასწავლებლის დავალებით წერს სიტყვას, რომელიც ასო შ-ს შეიცავს.

ნატურალიზა ცია	ავტომატიზირება, ცნობიერების მონაწილეობის გარეშე, საჭიროებისამებრ, მოქმედების განხორციელება; უმუშავდება მუშაობის საკუთარი სტილი.	მიზნის, სტრატეგიის და მიდგომის განსაზღვრა სტრატეგიული საჭიროების მიხედვით	გააკეთე, დააზუსტე, შექმენი	მოსწავლემ უკვე იცის წერა, მას საკუთარი ხელწერაც გააჩნია.

ჩვენ დაწვრილებით განვიხილავთ კოგნიტურ (შემეცნებით) სფეროს. ბლუმის მიხედვით, აზროვნების ან შემეცნების უნარი ექვს დონედ შეიძლება დაიყოს. ეს დონეებია: ***ცოდნა, გაგება, გამოყენება, ანალიზი, სინთეზი და შეფასება***. აზროვნების ეს დონეები საფეხურებად არის განლაგებული, სადაც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ყოველი მომდევნო დონე უფრო რთულდება და მოიცავს ერთ ან რამდენიმე წინა დონეს. ცოდნა, გაგება და გამოყენება ქვედა სააზროვნო დონეში მოიაზრება, მას რეპროდუქციულ დონეებსაც უწოდებენ; ხოლო ანალიზი, სინთეზი და შეფასება – ზედა დონეებია და ავითარებს მაღალ სააზროვნო უნარებს.

ბლუმის მიხედვით განათლების მიზანია არა მხოლოდ ცოდნის დაგროვება, არამედ მაღალი დონის აზროვნების ფორმების ჩამოყალიბება.

ბლუმის სააზროვნო უნარების კლასიფიკაცია სქემატურად შემდეგი სახით შეიძლება წარმოვიდგინოთ;

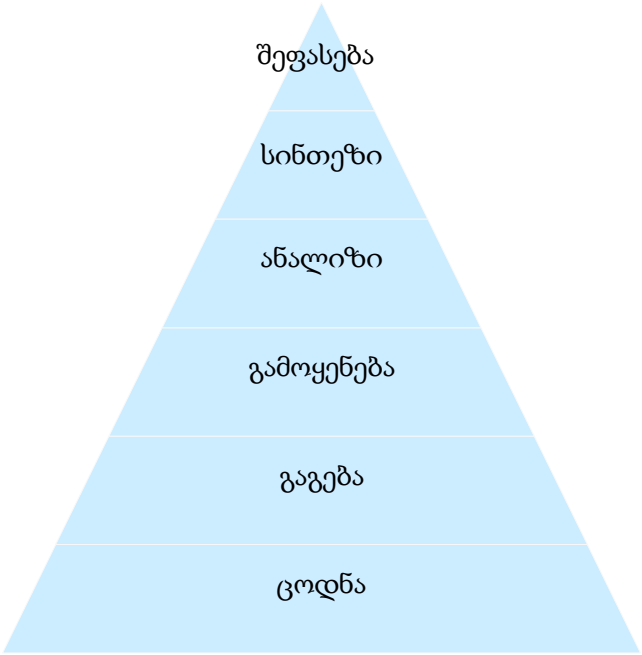

განვიხილოთ ეს დონეები ცალ-ცალკე:

ცოდნა ნიშნავს რაიმეს შესახებ ინფორმაციის ქონას და რაიმე საქმის ან მოქმედების შესასრულებლად საჭირო ხერხების ფლობას. ცოდნა განიხილება, როგორც აზროვნების ქვედა დონის უნარ-ჩვევა და მასში იგულისხმება:

- ფაქტების, წესების, პრინციპების, თეორიების, თარიღების, პროცესების, ობიექტების, სტილის, მოვლენების ცნობა და დასახელება;
- კონკრეტული მონაცემების, ტერმინოლოგიის, პროცედურების ცოდნა;
- ინფორმაციის მოძიების პროცედურების ცოდნა;
- კონკრეტულ მონაცემებთან მუშაობის ხერხების და საშუალებების ცოდნა: ა) წესების და კანონების ცოდნა; ბ) კლასიფიკაციებისა და კატეგორიების ცოდნა; გ) კრიტერიუმების ცოდნა; დ) მეთოდების ცოდნა;
- სმენითი, წერილობითი და გრაფიკული ინფორმაციის მსგავსი ან ზუსტი ფორმით დამახსოვრება და გახსენება.

ტიპური ზმნები სასურველი ქმედების აღსაწერად ამ სასწავლო საფეხურზე არის: დასახელება, აღნიშვნა, ჩამოთვლა, ჩაწერა, მოყოლა.

სქემა 1 - ცოდნის დონე - საკვანძო სიტყვები, შესაბამისი შეკითხვები და აქტივობები

საკვანძო სიტყვები	შეკითხვები	აქტივობები
მოყევი, თქვი, ჩამოთვალე დაასახელე, დაწერე ჩამოწერე.	რა ორი მნიშვნელობა აქვს ამ სიტყვას? რამდენი მთავარი მოქმედი პირია მოთხრობაში? გაიხსენე, როგორ იწარმოება ზედსართავი სახელის ხარისხები? ჩამოწერე მჟავეების მიღების ხერხები.	სიტყვის მნიშვნელობის ჩამოწერა, მთავარი მოვლენების ჩამონათვალების შედგენა, გრამატიკული წესის ჩამოყალიბება.
აღწერე	შეგიძლია ისაუბრო ავთანდილის რაინდულ თვისებებზე? რას გვეუბნება აკაკი საკუთარ ბავშვობაზე?	პერსონაჟზე იმ ინფორმაციის ჩამოწერა, რაც დაგამახსოვრდა ნაწარმოების წაკითხვისას. მოვლენასთან დაკავშირებული ფაქტებისა თუ დეტალების ჩამოწერა.
ამოიცანი, მოძებნე	პოემის რომელი ნაწილიდან ვიგებთ საფარ- ბეგის უღირსი საქციელის შესახებ?	გმირის მახასიათებლის მოძიება.

გაგება განიხილება, როგორც აზროვნების ქვედა დონის უნარ-ჩვევა და, ზოგადად მასში იგულისხმება ნასწავლი მასალის მნიშვნელობის წვდომა. კერძოდ,

- ფაქტების, წესების, პრინციპების, თეორიების, პროცესების, ობიექტების, სტილის, მოვლენების საკუთარი სიტყვებით აღწერა;
- ტექსტის ძირითადი აზრის საკუთარი სიტყვებით ახსნა მშობლიურ ენაზე;
- ტექსტის შინაარსის გაგებაზე მიმართულ კითხვაზე პასუხის გაცემა;
- სმენითი, წერილობითი და გრაფიკული ინფორმაციის ერთი ფორმიდან მეორეში გადატანა;

- შესაბამისი მაგალითის მოყვანა;
- საგნების, მოვლენების, პროცესებისა და სტილის თვალსაჩინო ნიშნით დახარისხება და დაჯგუფება.

ტიპიური ზმნები (საკვანძო სიტყვები): ახსნა, განმარტება, განსაზღვრა, დამტკიცება, დახარისხება, დაჯგუფება, პერეფრაზირება.

სქემა 2 - *გაგების დონე - საკვანძო სიტყვები, შესაბამისი შეკითხვები და აქტივობები*

საკვანძო სიტყვები	**შესაბამისი კითხვები**	**აქტივობები**
საკუთარი სიტყვებით ახსნა, შეცვლა, ახსნა, განმარტება, გადათარგმნა.	განმარტეთ თქვენი სიტყვებით. შეგიძლიათ ახსნათ გმირის საქციელი?	მოთხრობის ილუსტრირება, მოთხრობის პიესად გადაკეთება, შინაარსის საკუთარი სიტყვებით გადმოცემა, ნახატის მიხედვით მოთხრობის შედგენა.
მაგალითების მოყვანა, მოძებნა.	შეგიძლიათ მოიყვანოთ მაგალითი?	მოიყვანე მსგავსი მაგალითები პირადი გამოცდილებიდან.
შეჯამება, დასკვნების გამოტანა, განვრცობა-განზოგადება, მიმოხილვა, გამოცნობა.	რა უნდოდა ავტორს ეთქვა ამ სიტყვებით? რატომ მოიქცა გმირი ასე? რა დასკვნებს გამოიტანდით? დაწერეთ ნაწარმოების მოკლე გეგმა.	მთავარი აზრის ამოცნობა, რეზიუმეს დაწერა ან ზეპირი შეჯამება.
დაჯგუფება, დახარისხება	თუ შეგიძლია, ნაწარმოებიდან გამოყავი განსხვავებული სოციალური ფენის პერსონაჟები. დააჯგუფე ქვეყნები სახელმწიფო წყობილებების მიხედვით.	საგნების თვალსაჩინო ნიშნით დახარისხება

გამოყენება განიხილება, როგორც აზროვნების ქვედა დონის უნარ-ჩვევა და, ზოგადად, მასში იგულისხმება ადრე ათვისებული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენება. კერძოდ,

- ცოდნის სხვადასხვა სიტუაციაში (კონტექსტში) მოხმარება;
- მოდელის მიხედვით (ნასწავლი წესის მიხედვით) დავალების, სამუშაოს შესრულება;
- პროცედურის განხორციელება;
- კანონზომიერების მოქმედების ფარგლების განსაზღვრა.

ტიპიური ზმნები: გამოყენება, მიგნება, გამოთვლა, გადამუშავება, პოვნა, აღმოჩენა

სქემა 3 - *გამოყენების დონე - საკვანძო სიტყვები, შესაბამისი შეკითხვები და აქტივობები*

საკვანძო სიტყვები	შესაბამისი შეკითხვები	აქტივობები
გამოყენება, მართვა, ამოქმედება, შედგენა.	მოცემული ფორმულის გამოყენებით გამოთვალე... როგორ ავამოქმედოთ მოწყობილობა? გადაიყვანე წინადადება ერთი გრამატიკული ფორმიდან მეორეში.	საკლასო ოთახის ფართობის გამოთვლა, ორიენტირება რუკის ან სქემის გამოყენებით; მოწყობილობის მართვა სქემის მიხედვით.
დემონსტრირება, ილუსტრირება, გამოსახვა	ინსტრუქციის მიხედვით მოახდინე ცდის დემონსტრირება, ტექსტის მიხედვით მოახდინე გადაადგილების მარშრუტის ილუსტრირება.	მონაცემთა შეგროვება, ორგანიზება და დიაგრამის ან ცხრილის საშუალებით მათი გამოსახვა; მონაცემთა ანალიზის ცხრილის ინტერპრეტირება.
განხორციელება, შესრულება	შეასრულე მუსიკალური ნაწარმოები. ინტერნეტის საშუალებით გადაიხადე კომუნალური გადასახადი.	სასკოლო სპექტაკლის (სცენარის მიხედვით) დადგმა, საკრედიტო პროგრამის მიხედვით თანხის რაოდენობის გამოთვლა.
გამოცდა, შემოწმება	შეამოწმე პითაგორას თეორემის სამართლიანობა სფერულ გეომეტრიაში.	მათემატიკური ფორმულის შემოწმება რეალურ სიტუაციაში.

ანალიზი არის სააზროვნო უნარ-ჩვევა, რომლის დროსაც ხდება მთლიანი საგნის ცალკე ნაწილების, მხარეების და თვისებების გამოყოფა ადამიანის წარმოდგენასა და ცნობიერებაში

ბლუმის მიხედვით, ანალიზი არის აზროვნების ზედა დონის უნარ-ჩვევა და მასში იგულისხმება:

- მასალის (სტრუქტურის) შემადგენელ ნაწილებად დაყოფა: ნაწილების

შედარება-შეპირისპირება, ნაწილებს შორის კავშირის ან სტრუქტურის დანახვა;

- მოვლენის მიზეზის (დაფარული აზრის აღმოჩენა) ახსნა;
- პროცესის კანონზომიერების გამოვლენა;
- მიზეზებსა და შედეგებს შორის კავშირების დადგენა.

ტიპიური ზმნები: შედარება, ანალიზირება, განსხვავება, შეპირისპირება, სტრუქტურირება, რეზიუმირება, გამოყოფა.

სქემა 4 - *ანალიზის დონე - საკვანძო სიტყვები, შესაბამისი შეკითხვები და აქტივობები*

საკვანძო სიტყვები	შესაბამისი კითხვები	აქტივობები
გააანალიზე, ახსენი მიზეზი.	რა შეიძლება იყოს ამის მიზეზი? თუ ეს მოხდა რა შედეგს მივიღებთ?	მოპოვებული ინფორმაციის შეჯერება და დასკვნების გამოტანა. თავსატეხების ამოხსნა, კვლევის ანგარიშის მომზადება.
ფუნქციონალური (არსებითი) კავშირების გამოყოფა, არსებითი ნიშნებით შედარება.	შეადარე მსგავსი და განსხვავებული ნიშნების მიხედვით. შეგიძლია თუ არა განასხვავო...	საკითხის განხილვა არსებითი ნიშნების მიხედვით.
დამოკიდებულების ამოცნობა, ფარული აზრის გაგება, თვალსაზრისის განსაზღვრა.	რა მოტივი ედო მის საქციელს საფუძვლად? რა არის მიზანი?	ავტორის ჩანაფიქრის ამოცნობა, მთხრობელის მოტივის გაგება. ავტორის თვალსაზრისის განსაზღვრა.

სინთეზი არის სააზროვნო უნარ-ჩვევა, რომელიც ანალიზის საწინააღმდეგო პროცესს წარმოადგენს. სინთეზი გულისხმობს ცალკე მოცემული ელემენტების (ნაწილების, თვისებების) გონებაში გაერთიანებას ახალი სტრუქტურული მთლიანობის სახით: მაგალითად, ნაწილებისგან ახალი მთელის შედგენა, ცალკე თვისებების გაერთიანება ახალი მთლიანი შინაარსის სახით და ა. შ.

სინთეზური აზროვნება ეს არის დივერგენტული, შემოქმედებითი აზროვნება.

შემოქმედებითი აზროვნება არის მოვლენათა ახლებურად ხედვის და პრობლემათა გადაჭრის ორიგინალური, მანამადე არარსებული გზის პოვნის უნარი. შემოქმედებითი აზროვნების განმასხვავებელ ნიშნად ითვლება იდეათა ახლებური კავშირებისა და შეხამებების პოვნა. მას ხშირად კრეატულობას უწოდებენ.

ბლუმის მიხედვით, სინთეზი არის აზროვნების ზედა დონის უნარ-ჩვევა და მასში იგულისხმება:

- ნაწილების შეერთება ახალი სტრუქტურის (მაგ. ტექსტის) შესაქმნელად
- ჰიპოთეზის წამოყენება;
- კვლევის ან რეფერატის დაგეგმვა;
- შემოქმედებითი პროდუქტის შექმნა;
- პრობლემის გადაჭრის ალტერნატიული გზების წამოყენება;
- პრობლემის გადაჭრისათვის საჭირო მოქმედებების დაგეგმვა;
- ახალი პროდუქტის (ინტელექტუალური ან მატერიალური) შექმნა ან გამოგონება.

ტიპიური ზმნები: მოხაზვა, დაგეგმვა, განვითარება, დაპროექტება, კოორდინირება, მიგნება.

სქემა 4 - *სინთეზის დონე - საკვანძო სიტყვები, შესაბამისი შეკითხვები და აქტივობები*

საკვანძო სიტყვები	შესაბამისი კითხვები	აქტივობები
შექმენი, მოიგონე	შექმენი ამ მოწყობილობის გაუმჯობესებული მოდელი,	მოდელის შექმნა სპეციფიკური ნიშნით.
შეთხზე, შექმენი	შეთხზე სიუჟეტი	ესსეს, მოთხრობის, სიმღერის დაწერა
გაჭვრიტე, მოახდინე პროგნოზირება	იპოვნე პრობლემის გადაჭრის შესაძლო გზა. რა მოხდებოდა თუ...	კვლევის დაგეგმვა, ჰიპოთეზების წამოყენება.

შეფასება არის აზროვნების ზედა დონის უნარ-ჩვევა და ზოგადად გულისხმობს, არჩეული კრიტერიუმების (მაგალითად, რაოდენობა, ხარისხი, ხანგრძლივობა, და ა. შ.) გარკვეული კატეგორიისადმი მიკუთვნებას, სტანდარტებზე (ამ კრიტერიუმის შესაბამისი სტანდარტული საზომი ერთეულები, საზოგადოებაში მიღებული ნორმები, ღირებულებები და წესები) და პირობებზე (კონტექსტი, საზღვრები, რესურსები, მოქმედების დრო და ადგილი, სხვა) დაყრდნობით რაიმეზე მსჯელობას ან დასკვნების გამოტანას. კერძოდ:

- საკუთარი პოზიციის (არჩევანის) არგუმენტირებული დასაბუთება;
- გარკვეულ კრიტერიუმებსა ან სტანდარტებზე დაყრდნობით დასკვნების გაკეთება;
- პოზიციისა და მისი კონტრარგუმენტების განხილვის საფუძველზე დასკვნის გამოტანა;
- პრობლემის გადაჭრის რამდენიმე გზიდან ერთ-ერთის არჩევის მართებულობის დასაბუთება;
- მოდელის (სისტემის) მოქმედების შეფასება;

- მტკიცებულების (თეორიის, პრეზენტაციის) ღირებულების (მნიშვნელოვნების) დაზუსტება;
- რამდენად შეესაბამება მიღებული დასკვნა იმ მონაცემებს, რომელთა საფუძველზეც დასკვნა გაკეთდა (მონაცემებისა და დასკვნების შესაბამისობის დადგენა).

ტიპიური ზმნები: განსჯა, შეფასება, დადგენა, შემოწმება, გადამოწმება, გადაწყვეტილების მიღება, დასკვნა

მოსწავლეებში შეფასების საარზოვნო უნარების განვითარება ხელს უწყობს მათში კრიტიკული აზროვნების ჩამოყალიბებას. **კრიტიკული აზროვნება** ეს არის მრავალმხრივი მიზნებით განპირობებული აზროვნება, რომლის დახმარებითაც ხდება არსებული ფაქტების, მსჯელობათა და წარმოდგენების ხელახალი გააზრება, დასაბუთებული და ყოველმხრივ აწონ-დაწონილი დასკვნის გამოტანის მიზნით.

სქემა 5 *- შეფასების დონე - საკვანძო სიტყვები, შესაბამისი შეკითხვები და აქტივობები*

საკვანძო სიტყვები	შესაბამისი შეკითხვები	აქტივობები
განსაზღვრე პრიორიტეტები, გააკეთე რანჟირება	რომელი უფრო ღირებულია...? რა არის ყველაზე მნიშვნელოვანი?	ყველაზე ეფექტური გადაწყვეტილების შერჩევა.
განსაჯე, გააკრიტიკე, არგუმენტირებულად დაასაბუთე, დაადასტურე, რეკომენდაცია გაუწიე.	ეთანხმები თუ არა...? დაიცავი შენი პოზიცია. როგორ დაასაბუთებ, როგორ გააბათილებ. მიგაჩნია თუ არა მართებულად და რატომ?	მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით დებატებში მონაწილეობა; მოსაზრებების გამოთქმა, გადაწყვეტილებების განსჯა, დასკვნების გამოტანა, რეკომენდაციების მომზადება, რჩევების მიცემა საჭირო ცვლილებების განსახორციელებლად.
დაასკვენი, მიიღე გადაწყვეტილება, შეაჯამე.	დაასაბუთე, რომელია უფრო ეფექტიანი და რატომ? არის თუ არა უკეთესი ალტერნატიული გადაწყვეტილება ამ საკითხთან დაკავშირებით?	მოცემულ მიზანთან მიმართებით ნაწარმოების, კვლევის ანგარიშის, თეორიის და ა.შ. ადექვატურობის განსაზღვრა. ნაწარმოების შფასება

მაგალითად; თემა ”ავტობიოგრაფია:

მოსწავლემ უნდა:

- დაასახელოს ის პუნქტები, რომლებიც აუცილებელად უნდა შედიოდეს ავტობიოგრაფიაში (პირველი დონე - ცოდნა);
- ახსნას, რატომ არის ღირებული უნაკლო ავტობიოგრაფია (მეორე დონე - გაგება);
- მისი საკუთარი ბიოგრაფია ტაბელარულად შეადგინოს (მესამე დონე - გამოყენება);
- ხელთ არესებული ბიოგრაფია გააანალიზოს შეიცავს თუ არა იგი ჭარბ მონაცემებს ან თუ აკლია რაიმე მონაცემი (მეოთხე დონე - ანალიზი);
- ორი ბიოგრაფიის ერთმანეთთან შედარებით ჩამოაყალიბოს სანიმუშო საზოგადო მოღვაწის სახე (მეხუთე დონე - სინთეზი);
- გადაწყვიტოს, შეიძლება თუ არა მის მიერ შედგენილი და ხელით დაწერილი ავტობიოგრაფია ამ სახით გაგზავნოს (მეექვსე დონე - შეფასება)

ამრიგად, ცოდნას, გაგებას და გამოყენებას შეიძლება ვუწოდოთ აზროვნების ქვედა (დაბალი) დონის სააზროვნო უნარები, ხოლო ანალიზს, სინთეზს და შეფასებას - ზედა (მაღალი) დონის სააზროვნო უნარები. დღეს მეცნიერებში დიდი დავის საგანია, რომელი სააზროვნო უნარი უნდა იდგეს უფრო მაღლა - სინთეზი, თუ შეფასება. ერთმნიშვნელოვნად ამის მტკიცება რთულია - სინთეზი და შეფასება შესაძლოა გადანაცვლდეს იმისდა მიხედვით, თუ რა სახისაა შეფასება. თუ შეფასება არ არის სტრატეგიული და არ უკავშირდება გადაწყვეტილების მიღებას, მაშინ იგი უფრო ნაკლებად რთული სააზროვნო ოპერაცია იქნება, ვიდრე სინთეზი

რაში ეხმარება პედაგოგს ბლუმის ტაქსონომიის ცოდნა.

მისი დახმარებით შესაძლებელია;

- სუფთა რეპროდუქტული მიღწევები განვასხვავოთ კოგნიტური მიღწევებისგან;
- გაკვეთილები (თემები)შეგნებულად დაიგეგმოს სირთულის მზარდი ხარისხით;
- გადაამოწმოს განსაზღვრული არსებული ცოდნა შესაბამისი მიზნებისათვის გამოდგება თუ არა;
- მოსწავლეებს დააკვირდეს, აქვთ თუ არა უნარი განსაზღვრული ინტელექტუალური მიღწევებისთვის;
- განსაზღვრულ ინტელექტუალურ უნარ-ჩვევებზე შეგნებულად ივარჯიშონ;
- გაკვეთილი მარტო ცოდნის დონით არ შემოიფარგლოს;
- საშინაო და საკლასო დავალებები და გამოცდები ისე იყოს ფორმულირებული, რომ შეიძლებოდეს მისი მიღწევის დონეებად დალაგება;
- სწავლის შედეგები ობიექტურად შეფასდეს;

- კოლეგებთან მოხდეს თანამშრომლობა მიღწევის დონეების შესახებ;
- სასწავლო გეგმები გააანალიზდეს იმის მიხედვით, თუ რამდენად დაძლიეს ინტელექტუალურად (კოგნიტურ სფეროში) მოსწავლეებმა ის, რაც მათ მოეთხოვებოდათ და ა.შ.

შეამოწმეთ თქვენი ცოდნა:

სავარჯიშო 1.

ახალბედა პედაგოგი მოგმართავთ თხოვნით: პედაგოგიური მოღვაწეობა ახლახან დავიწყე, მომწონს ჩემი საქმიანობა, მომწონს ბავშვებთან ურთიერთობა, მაგრამ სასურველ შედეგს ჯერ ვერ ვაღწევ. ხან ბავშვების გამოკითხვას მიაქვს იმდენი დრო, რომ ახსნას ვერ ვასწრებ, თუ ისე ავხსენი, როგორც მსურს, თითქმის მთელი გაკვეთილი ამ პროცესს მიაქვს და სხვა განზე მრჩება.

იქნებ გამოცდილმა პედაგოგმა მირჩიოს, როგორ დავგეგმო სწორად სასწავლო პროცესი?

დავალება შეასრულეთ შემდეგი მითითებების მიხედვით:
- მიეცით პედაგოგს რეკომენდაციები, რა კომპონენტები გაითვალისწინოს გაკვეთილის დასაგეგმად..
- დაასაბუთეთ თქვენ მიერ მიცემული რეკომენდაციების მართებულობა - რატომ შეუწყობს ის ხელს პრობლემის მოგვარებას.

სავარჯიშო 2.

ჩვენი სკოლის ელექტრონულ მისამართზე კოლეგის წერილი მივიღეთ:

”ძვირფასო კოლეგებო, ინტერნეტში წავიკითხე, რომ იაპონური სკოლის წარმატების ერთ-ერთი ყველაზე უფრო განმსაზღვრელი ფაქტორი პედაგოგების მიერ სასწავლო პროცესის ჯგუფურად დაგეგმვაა. თუ გაქვთ ჯგუფური დაგეგმვის პრაქტიკული გამოცდილება, იქნებ მომწეროთ, რა უპირატესობები აქვს მას?”

კოლეგას დაუსახელეთ არგუმენტები და დაუსაბუთეთ, რატომ აქვს ჯგუფურ დაგეგმვას უპირატესობა ინდივიდუალურ დაგეგმვასთან შედარებით.

სავარჯიშო 3.

X კლასი ქართულ ენასა და ლიტერატურაში გადის თემას: “ილია ჭავჭავაძის ბიოგრაფია. მასწავლებელმა წინასწარ მოამზადა შეკითხვები, რომელიც ისე იყო ფორმულირებული, რომ შესაძლებელია სხვადასხვა საზროვნო დონეებზე გასვლა.

შეუსაბამეთ მარჯვენა სვეტში მოცემული კითხვა მარცხენა სვეტში მოცემულ ბლუმის საზროვნო დონეს

1. ილია ჭავჭავაძისა და ვილჰელმ ფონ ჰუმბოლდტის ბიოგრაფიული დეტალების შედარებით ჩამოაყალიბეთ იდეალური საზოგადო მოღვაწის სახე.	ა)გაგების დონე ბ) ანალიზის დონე
2. სქემატურად (ტაბელარულად) წარმოადგინეთ ილია ჭავჭავაძის ბიოგრაფია	გ) ცოდნის დონე
3. გაიხსენეთ ილია ჭავჭავაძის სტუდენტურ წლებთან დაკავშირებული მოვლენები	დ) სინთეზის დონე ე) შეფასების დონე
4. დააჯგუფეთ ილია ჭავჭავაძის ბიოგრაფიული ფაქტები მისი მოღვაწეობის სფეროების მიხედვით	ვ) გამოყენების დონე
5. შეადარეთ ერთმანეთს ილია ჭავჭავაძისა და დიმიტრი ყიფიანის მოღვაწეობა. რა აერთიანებთ მათ?	

კითხვა	1	2	3	4	5
საზროვნო დონე					

სავარჯიშო 4.

მიუსადაგეთ მოსწავლის აქტივობებს მოტორული სფეროს მიზნების ძირითადი კატეგორიები და დააკავშირეთ ისრებით:

სასწავლო მიზნების ძირითადი კატეგორიები	**მოსწავლის ქცევა**
იმიტაცია	მოსწავლე მასწავლებლის მითითებითა და ინსტრუქციებით ხატავს კუბს.
მანიპულაცია	მოსწავლე ხედავს თუ როგორ ხატავს მასწავლებელი კუბს და გაუბედავად ცდილობს მის გამეორებას.
სიზუსტე	მოსწავლე ხატავს ნატურმორტს, რომელიც კუბს მოიცავს.
ჩვევების კომბინირება	მოსწავლეს ხატვისას საკუთარი ხელწერა გააჩნია.
ნატურალიზაცია	მოსწავლე დამოუკიდებლად ხატავს კუბს

სასწავლო მიზნების კატეგორიები	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
მოსწავლის ქცევა					

სავარჯიშო 5

მიუსადაგეთ მოსწავლის აქტივობებს აფექტური სფეროს მიზნების ძირითადი კატეგორიები და დააკავშირეთ ისრებით:

სასწავლო მიზნების ძირითადი კატეგორიები	**მოსწავლის ქცევა**
აღქმა:	მოსწავლე ინტერნეტის მეშვეობით ეძებს ადამიანთა უფლებების კონვენციას
რეაგირება:	მოსწავლე ისმენს ლექციას ადამიანთა უფლებებზე
ღირებულების გააზრება-რეფლექსია:	მოსწავლეს სჯერა, რომ განსხვავებული მოსაზრებებისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულება თანაარსებობის მთავარი პრინციპია.
ღირებულებათა სისტემის ორგანიზება:	მოსწავლე იცავს ადამიანს, რომელიც მისი სამეგობრო ჯგუფიდან გარიყულია.
ღირებულებათა სისტემის გათავისება და ქცევაში ასახვა:	მოსწავლე კამათისას ითვალისწინებს, რომ სხვას შეიძლება გარკვეულ მოვლენაზე განსხვავებული შეხედულება ჰქონდეს.

სასწავლო მიზნების კატეგორიები	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
მოსწავლის ქცევა					

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ანიტა ვულფოლკი (2009) განათლების ფსიქოლოგია, თბილისი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
2. ია კუტალაძე (რედ.) (2010) ეფექტიანი სწავლება, გამოცდების ეროვნული ცენტრი, კვლევის ლაბორატორია.
3. სწავლება და შეფასება (2011) მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, თბილისი: გამომცემლობა "საქართველოს მაცნე"

4. განვითარებისა და სწავლის თეორიები (2011) მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, თბილისი: გამომცემლობა "საქართველოს მაცნე"
5. როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს აზროვნება (2007) საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი.
6. როგორ მოვემზადოთ პედაგოგთა სასერთიფიკაციო გამოცდებისთვის, პროფესიული უნარები, (2009, 2010, 2011), გამოცდების ეროვნული ცენტრი, თბილისი

7. Georg E. Becker (2007) Unterricht planen; Weinheim und Basel: Beltz

8. Eslinger-Hinz Ilona, Unseld Georg u.a. (2007). Guter Unterricht als Planungsaufgabe (Ein Studien- und Arbeitsbuch zur Grundlegung unterrichtlicher Basiskompetenzen). Bad Heilbrunn: Julius Klinkhardt;